

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet
Postboks 8036 Dep.
0030 OSLO

Ref. 13/5047

Høringsuttalelse om regjeringens rapportering til Beijing +20

Reform – ressursenter for menn driver hjelpetilbud for menn i vanskelige livssituasjoner, samler inn og formidler kunnskap om gutter og menn, og er en pådriver for et mannsperspektiv i likestillingspolitikken. Reform er en privat og uavhengig stiftelse som mottar grunnfinansiering fra staten.

Historisk har likestillingsbegrepet kun handlet om flere og styrkede rettigheter for kvinner. I dagens Norge handler likestilling om begge kjønn. Mannsperspektivet er sentralt fordi menns overrepresentasjon blant de privilegerte har sitt motstykke i overrepresentasjonen blant de sosialt marginaliserte. I tillegg er det blitt en selvfølge at både menn og kvinner må bidra til å utjevne maktforskjeller.

Siden målet med høringen er å lage en detaljert rapport om norsk likestillingspolitikk, legger vi ikke opp til noen helhetlig argumentasjon, men tillater vi oss å være detaljerte og kun berøre de delene i notatet vi mener er mest relevante for oss.

Etter den generelle kommentaren følger våre innspill i kronologisk rekkefølge.

Generell kommentar

Reform samtykker i den begrepsbruken det legges opp til i rapporten, det vil si at man svarer og responderer på «språket i bestillingen» fra UN-Women, samtidig som man benytter etablert begrepsbruk fra norsk likestillingspolitikk.

Når norsk likestillingssituasjon og -arbeid skal formidles internasjonalt er det vesentlig at formidlingen reflekterer de begreper, det arbeid og den forståelsen av likestilling som er utviklet nasjonalt. I denne forståelsen handler likestilling om både kvinner og menn i ulike aldre, med ulik etnisitet, ulik klassebakgrunn og ulike seksuelle identiteter. Det er nettopp denne likestillingsstrategien, med virkemidler som i stor grad henvender seg til begge kjønn, som er en av grunnene de gode resultatene nasjonalt. Det er også denne strategien som har bred politisk oppslutning.

Det ligger i de internasjonale rammeverkens natur at de er innrettet for å sette en minste standard, og primært er rettet mot å fremme kvinners situasjon i land og regioner der kvinners stilling er langt svakere enn i Norge.

Norge både bør og skal oppfylle disse minstestandardene. Samtidig er vi bekymret når vi ser aktører som forsøker å benytte Norges internasjonale forpliktelser og posisjon til å tilbake stille norsk likestillingsarbeid til en fortid uten et kjønnsperspektiv på menn. Det tydeligste eksemplet på dette i løpet av de siste årene, var bruken av CEDAW for å hindre at voldsutsatte menn skulle inkluderes i det nasjonale krisesentertilbudet. Heldigvis ble dette avvist av den forrige regjeringen.

1.1.2. Tilskudd til likestillingssettene og Reform – side 6 – og 1.8. Dialog med sivilt samfunn – side 23

Her er det mer dekkende å skrive at «Støtten til Reform – ressursseter for menn, er begrunnet i et behov for én aktør som særskilt arbeider for å trekke menn og menns perspektiver aktivt med i likestillingsarbeidet». Støtten til Reform sikrer at synspunkter og politikkløslag om gutter og menn i likestillingen blir målbært overfor myndighetene. Reform har utstrakt sivilsamfunnskøntakt med ulike grupper av menn. Reform har også betydelig kontakt med kvinner og kvinneorganisasjoner, som er opptatt menn som partnere i likestillingsarbeidet.

Reform er i dialog med myndighetene i forbindelse med kontaktkonferansen, som bidragsyter på FN's kvinnekommissjon og på relevante internasjonale kontaktarenaer.

Det er på ingen måte misvisende at «Reform driver i tillegg ulike hjelpetilbud for menn». Men bortsett fra Reform's tjeneste Mannstelefonen, er disse tilbudene av midlertidig art og betinget av prosjekttilskudd fra ulike kilder.

1.3.4. More equal parenthood – side 10

Vi samtykker med departementets vurdering av at et av de positive utviklingstrekkene i norsk likestilling er at menn og kvinner i større grad deler på omsorgs- og husholdsarbeidet. Dette går tydelig fram av tidsbrukstallene fra Statistisk sentralbyrå (SSB) i 2010. Vi sitter likevel med litt andre tall enn de det opereres med i rapportutkastet, og ber derfor departementet sjekke disse direkte med SSB.

1.5 Likestillingsutfordringer som gjenstår – side 12

Etter Reform's mening vil det være mer dekkende å ha «Violence against women and violence in close relationships» som overskrift. Det er norsk likestillingspolitikk å omfatte alle som rammes av vold av sine nærmeste, snarere enn å gjøre begrepet eksklusivt. Dette perspektivet er vesentlig med tanke på gutter som utsettes for vold, og fordi vi vet at volden og foreldrenes handlingsmønstre ofte går i arv. Den nye omfangsundersøkelsen fra NKVTS viser tydelig at voldtekt er et stort nasjonalt likestillingsproblem som også bør prioriteres. Undersøkelsen viser som kjent at 9 prosent av norske kvinner og én prosent av norske menn har vært utsatt for voldtekt.

1.5.1 Det kjønnsdelte arbeidsmarkedet – side 13

Det er svært liten bevegelse av menn inn i omsorgsykker. Samtidig anser vi det som vesentlig ikke å underslå at nærmere 10 000 menn nå arbeider i norske barnehager. I 1971 var det så vidt vi vet kun to, Hermann Hübenbecker og Erik Hauglund. Vi foreslår føyet til denne setningen: «At det nå er 10 prosent menn i norske barnehager er et resultat av menns ønske om et meningsfullt yrke, og av stimulerende tiltak fra statlig hold.» (For mer informasjon, les vår gjennomgang om den statlige satsningen på flere menn i barnehager i rapporten *Nordiske mænd til omsorgsarbejde*.)

I situasjonsbeskrivelsen om det kjønnsdelte mener vi det også må beskrives som et voksende problem at andelen menn som gjennomfører utdanning på Universitetet i Oslo nå er sunket til 35 prosent. På landsbasis er tallet 38. Dersom det ikke settes inn mottiltak på nasjonalt nivå, vil arbeidet med jevnere kjønnsbalanse i en rekke ulike yrker forvanskes ytterligere. Vi oppfatter det for øvrig som svært uheldig at underrepresentasjonen av menn i høyere utdanning ikke er med i mandatet til *Komité for kjønnsbalanse i forskning*, som finansieres av Kunnskapsdepartementet.

1.5.1.1. Tiltak for å motvirke det kjønnsdelte arbeidsmarkedet – side 14

Vi foreslår å snu om på perspektivet i det første avsnittet her. Den store utfordringen består ikke i å påvirke og motvirke barn og ungdoms preferanser. Den store utfordringen består i å gi barn og ungdom en større frihet til å velge utdanning og yrke på tvers av (eller i samsvar med) tradisjonelle kjønnsroller.

Siden dette arbeidet har vist seg å være krevende er det vår vurdering at det er nødvendig med kraftigere eller mer omfattende virkemidler enn de begrensede innsatser som vil til nå har benyttet. Vi foreslår at denne vurderingen blir føyet til dette punktet.

Under avsnittet om ekstra studiepoeng, som departementet skriver at det er nødvendig å evaluere løpende, påpekes at en slik evaluering nylig er gjennomført av Skjeieutvalget. Denne evalueringen konkluderer med at ordningen er vilkårlig, og derfor får mindre effekt enn ønskelig. Blant annet omfattes ikke flere utdanninger der menn er i mindretall, men som kunne tjent på ordningen. Utvalget la fram overordnede kriterier som bør legges til grunn for *alle* utdanninger nasjonalt. Vi mener denne politikken bør iverksettes.

Rekruttering av menn til omsorgssektoren – side 15

Arbeidet med å rekruttere flere menn til barnehagene har, etter at den forrige handlingsplanen for likestilling i barnehage og grunnskole løp ut i 2010, tatt et hvileskjær. Likevel er det enkelte positive tiltak som kan nevnes under dette punktet. Etter det Reform kjenner til gir Kunnskapsdepartementet føringer og noe støtte til regionale likestillingsteam som skal arbeide for likestilling og flere menn i barnehager. Det gis også støtte til en egen nett- og opplysningsside om menn i barnehager. I sin rekrutteringskampanje for barnehagelærerutdanningen henvender Kunnskapsdepartementet seg dessuten eksplisitt til mannlige studenter.

Utover våre kommentarer om det kjønnsdelte arbeidsmarkedet, viser Reform til Skjeieutvalgets grundige vurderinger av situasjon og tiltak.

1.5.4 Vold mot kvinner og vold i nære relasjoner – side 18

I den første setningen i dette avsnittet vil vi legge til at barn er den aktøren som sterkest rammes av vold i nære relasjoner. Åtte prosent av norske barn rammes av grov vold fra en av foreldrene, i følge en undersøkelse fra NOVA i 2007. (Faktisk viser undersøkelsen at mor utsetter barna for vold i noe høyere grad enn far.) I tillegg kommer at barn er vitne til at foreldrene utsettes for vold. I følge nye forskning vil dette ofte være like belastende for barnet som selv å bli utsatt for vold.

I denne sammenhengen mener vi det er viktig å løfte fram tallene fra Novas undersøkelse fra 2007 om *Vold og overgrep mot barn og unge*. Den viser at en av ti har vært vitne til at en av foreldrene ble utsatt for vold i løpet av barndommen. Undersøkelsen viser også at to prosent har vært vitne til at mor har vært utsatt for grov partnervold. (Muligens vil det være mer hensiktsmessig å gjengi tallene under kapittel tre om data og statistikk.)

Omsorg for barn etter samlivsbrudd – en femte vesentlig likestillingsutfordring

Vi vil foreslå omsorg for barn etter samlivsbrudd som en gjenstående femte vesentlig likestillingsutfordring. Bakgrunnen er behovet for bedre rammer for de foreldrene som ikke blir enige, og der meklingen fører til et høyt konfliktnivå. Denne situasjonen går ut over barna og fører ofte til at fedrene skyves ut på sidelinjen.

Reform er blant dem som erfarer at menns økte deltakelse i barns oppvekst har økt temperaturen ved samlivsbrudd. Mange fedre ønsker naturlig nok at situasjonen i forkant av samlivsbruddet skal gjenspeiles i ordningen man kommer fram til. Vi mener rammeverket og tradisjonelle forestillinger henger igjen. F.eks. viser en undersøkelse at det fremdeles er tabu for kvinner å være samværs mødre.

Det store flertallet av foreldre oppnår enighet om organisering av omsorg for barn etter samlivsbrudd. Nå gjør også en økt andel foreldre avtale om delt bosted (25 %), eller det gjøres avtale om omfattende samvær med far der barnet bor fast hos mor. Det bekymringsfulle er de 12 prosentene av foreldrene som er i en situasjon av høykonflikt, samt det ikke ubetydelige antallet fedre og barn som har svært lite kontakt. De nyeste tallene viser at en av fem fedre hadde tre eller færre dager med samvær med barnet sitt den siste måneden. (SSB 2014)

Reform er lite forhøyd med at et stort mindretall fedre og barn ikke blir omfattet av en god og likestilt løsning etter samlivsbrudd. Vi vet at fedre som har lite kontakt med barn etter samlivsbrudd opplever tap av mening med livet, og jevnt over har dårligere psykisk helse enn andre menn. Det er nødvendig med mer kunnskap om hvilke fedre og hvilke familier dette gjelder for å kunne iverksette tiltak for å bedre situasjonen.

I handlingsplanen *Likestilling 2014* er «best mulig kontakt med begge foreldrene etter samlivsbrudd» en av målsetningene, målt etter utvikling av antall samværsdager med far. Reform mener det er behov for et tydeligere og mer ambisiøst mål enn dette.

Ikke minst er det nødvendig å se på barneloven med nye øyne. Etter Reforms mening bør lik deling av omsorg for barna være utgangspunktet. Det ble bare gjort mindre endringer og forbedringer i loven etter Barnelovutvalgets utredning i 2008. Loven, slik den er i dag, er ikke i tråd med den mer likestilte samfunnsutviklingen.

4 Section Four: Emerging priorities – side 44

Reform har forventninger til regjeringens likestillingspolitikk, herunder arbeidet med å styrke diskrimineringsvernet. Når det sies at regjeringen har som et av sine hovedmål å «styrke minoritetskvinnens deltakelse i arbeidslivet», foreslår vi følgende tilføyelse: «Menn med minoritetsbakgrunn gjøres til partnere i dette arbeidet.»

Tiltaket «å styrke kompetansen om fedre og likestilt foreldreskap i offentlig tjenesteyting», som er nevnt på side 11 i rapportutkastet, bidrar nettopp til dette. Imidlertid har ressursene til denne kompetansehevingen så langt vært begrenset. Vi ser behov for at tiltaket skaleres opp.

Den skjeve fordelingen av yrkes- og husholdsarbeid er et nasjonalt likestillingsproblem som forplanter seg til andre områder. Fedrekvoten har vært et av de mest effektive virkemidlene på dette området. Siden regjeringen anser en lang fedrekvote som å være for inngripende i familiens valgfrihet, forventer Reform alternative tiltak. Et etterlengtet tiltak er å tildele fedre selvstendige foreldrepermisjonsrettigheter. Et annet relevant tiltak er å gjøre det godt kjent at den foreldrepermisjon som ikke er øremerket, like gjerne kan tas ut av far som av mor. NAV peker seg ut som et vesentlig instrument å bruke for en slik tydeliggjøring av valgfriheten for familiene.

4.1 Norway's priorities in the post-2015 agenda – side 46

Reform er enig i at post-2015 agendaen har et tydelig likestillingsperspektiv, såkalt «stand-alone-goal on gender equality». Under dette punktet bør det tilføyes at «Norge fremmer som mål at det arbeides aktivt for å trekke gutter og menn med som partnere i likestillingsarbeidet».

På årets Kvinnekomisjon i FN registrerte vi at mange tunge aktører påpekte det som både nødvendig og effektivt å trekke gutter og menn med i likestillingsarbeidet. Utenom Norden og Men Engage, var Verdensbanken, lederen for UN-Women (Phumzile Mlambo-NGCuka), Kirkenes verdensråd, Soroptimistene internasjonalt og myndigheter fra Sveits, Nederland og Brasil blant dem som framhevet betydningen en tydeligere satsning på å involvere menn post-2015.

I lys av det store omfanget på dette høringsarbeidet, vil det selvfølgelig kunne være forhold vi ikke har berørt i vårt svar, men som likevel er relevante i et mannsperspektiv. Departementet oppfordres til å ta kontakt med oss hvis det er ønskelig med ytterligere innspill fra Reform.

Oslo, 28. mars 2014

Are Saastad
daglig leder